

مبانی سیاست

اسیون دی. تنسی

نایجل جکسون

ترجمة جعفر محسنی دره‌پدی

تقدیم به مرضیه باعقل،
به یاد حمید عنایت
استاد سیاست.

۲۰۵

-
- Tansey, Stephen D. سرشناسه: تنسی، استیون دی، ۱۹۶۲ م.
عنوان و نام پدیدآور: مبانی سیاست/استیون دی. تنسی و نایجل جکسون؛ ترجمه
جعفر محسنی دره‌بیدی.
مشخصات نشر: تهران: ققنوس، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری: ۴۰۷ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۷۸۰۰۱۳-۳
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: عنوان اصلی: Politics, the basics, 4th ed
یادداشت: چاپ دوم.
یادداشت: چاپ قبلی: دادگستر، ۱۳۷۹.
یادداشت: این کتاب قبلاً تحت عنوان «مبانی علم سیاست» در سال ۱۳۷۹ منتشر شده
است.
یادداشت: کتابنامه.
یادداشت: نمایه.
عنوان دیگر: مبانی علم سیاست.
موضوع: علوم سیاسی.
شناسه افزوده: جکسون، نایجل، ۱۹۶۳ م.
شناسه افزوده: Jackson, Nigel
شناسه افزوده: محسنی دره‌بیدی، جعفر، ۱۳۶۰ - مترجم
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۱ م ۲ ۹/ت ۶۶/ JA
رده‌بندی دیویی: ۳۲۰
شماره کتاب‌شناسی ملی: ۳۰۰۸۸۶۱
-

این کتاب ترجمه‌ای است از:

Politics: the basics

Stephen D. Tansey

and Nigel Jackson

Routledge, fourth edition, 2008

انتشارات ققنوس

تهران، خیابان انقلاب، خیابان شهدای ژاندارمری،

شماره ۱۱۱، تلفن ۴۰۱۶۴۰۶۶

* * *

استیون دی. تنسی و نایجل جکسون

مبانی سیاست

ترجمه جعفر محسنی دره‌بیدی

چاپ اول

۱۲۰۰ نسخه

۱۳۹۲

چاپ شمشاد

حق چاپ محفوظ است

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۷۸-۰۱۳-۳

ISBN: 978 - 600 - 278 - 013 - 3

www.qoqnoos.ir

Printed in Iran

۱۸۰۰۰ تومان

فهرست

۱۱	 مقدمه
۱۹	 ۱. علم سیاست
۱۹	 سیاست در زندگی روزمره
۲۳	 سیاست چیست؟
۲۷	 رویکردهایی برای مطالعهٔ سیاست
۳۰	 پژوهش سنتی
۳۴	 علم اجتماعی و سیاست
۳۹	 مکاتب علم سیاست
۴۳	 نظریه‌ها، مدل‌ها و پارادایم‌ها
۴۶	 نقد رادیکال و پست‌مدرنیستی
۵۱	 نتیجه‌گیری
۵۵	 ۲. نظام‌ها
۵۶	 دولت‌ها و جوامع
۵۶	 سیاست بدون دولت: جوامع قبیله‌ای
۶۲	 فتودالیسم

۶۶	دولت‌ها بدون ملت‌ها: پادشاهی‌ها
۶۹	دولت‌ها بدون ملت‌ها: امپراتوری‌ها
۷۳	ملت‌ها و دولت‌ها
۷۴	ملت - دولت و حاکمیت
۷۵	سیاست میان دولت‌ها
۷۸	سیاست فراسوی دولت: نهادهای بین‌المللی
۸۰	شرکت‌های چندملیتی و «جهانی‌شدن»
۸۶	سیاست به منزله مشغله‌ای جهانی
۹۱	۳. مفاهیم
۹۲	سرشت انسان و سیاست
۹۳	آیا دولت ضرورت دارد؟
۹۷	چرا باید از دولت اطاعت کرد؟
۹۹	سرشت اقتدار
۱۰۱	عدالت چیست؟
۱۰۶	فردباوری در مقابل جمع‌گرایی
۱۰۷	حقوق: طبیعی، بشری، قانونی
۱۰۹	برابری
۱۱۱	آزادی مثبت و منفی
۱۱۲	تحلیل مفاهیم سیاسی
۱۱۹	۴. ایدئولوژی‌ها
۱۲۰	ایدئولوژی
۱۲۲	«راست» در مقابل «چپ»
۱۲۴	راست قدیم: نظام پادشاهی

۱۲۶	راست افراطی: نازیسم و فاشیسم
۱۲۸	مارکسیسم
۱۳۰	لنینیسم و استالینیسم
۱۳۲	مارکسیسم‌های دیگر
۱۳۵	رادیکالیسم
۱۳۶	خداپرستی رادیکال - کاتولیک، پروتستان و اسلامی
۱۴۰	بوم‌شناسی به مثابه رادیکالیسم سیاسی
۱۴۳	فمینیسم به مثابه رادیکالیسم سیاسی
۱۴۷	لیبرالیسم
۱۵۱	محافظه‌کاری
۱۵۴	تاچریسم و نو محافظه‌کاری
۱۵۶	دموکراسی مسیحی
۱۵۸	سوسیالیسم و دموکراسی اجتماعی
۱۶۱	اجتماع‌گرایی و «راه سوم»
۱۶۷	۵. فرایندها
۱۶۷	هویت سیاسی
۱۶۹	جامعه‌پذیری سیاسی و فرهنگ سیاسی
۱۷۳	محلی‌گرایی، ناسیونالیسم، دین و قومیت
۱۷۷	منازعه نژادی و قومی
۱۸۰	سلطه، همگون‌سازی و تکثرگرایی اجتماعی
۱۸۳	نخبگان، طبقات و تکثرگرایی سیاسی
۱۸۸	تغییر سیاسی
۱۹۲	کودتاها و انقلاب‌ها
۱۹۴	وحشت و تروریسم
۱۹۸	منازعه طبقاتی در قرن بیست و یکم

سیاست پسا صنعتی: جامعه اطلاعاتی؟	۲۰۱
«شمال» در مقابل «جنوب»؟	۲۰۶
نتیجه گیری	۲۱۱
۶. دولت ها	۲۱۵
انواع دولت	۲۱۵
دموکراسی، دولت رفاه و بازار	۲۱۹
اشکال دموکراسی نماینده ای	۲۲۳
خودکامگی نظامی	۲۲۹
خودکامگی غیر نظامی	۲۳۲
حکومت های تمامیت خواه	۲۳۴
حکومت نازی	۲۳۶
حکومت شوروی	۲۳۷
حکومت اسلامی - قالب شکنی؟	۲۳۹
حکومت چند سطحی	۲۴۲
نهادهای سیاسی اروپا	۲۴۷
حکومت محلی	۲۵۴
نتیجه گیری	۲۶۰
۷. دموکراسی	۲۶۳
چگونه حکومت می تواند «دموکراتیک» باشد؟	۲۶۳
مشارکت و دموکراسی مستقیم	۲۶۴
انتخاب حاکمان	۲۶۷
نظام های انتخاباتی	۲۶۸
قوة مجریه	۲۷۱
قوة مقننه	۲۷۳

۲۷۷		قوة قضاييه
۲۷۹		قوانين اساسي و قانون خواهي
۲۸۱		حقوق و قوانين اساسي
۲۸۵		سياستگذاري تكثرگرا
۲۸۶		كورپورائيسم
۲۸۸		تمرکزگرایی
۲۹۱		ارتباط سياسي
۲۹۳		احزاب سياسي
۲۹۶		«چرخش» و بازايابي سياسي
۲۹۸		مبارزه دائمي
۳۰۰		گروه هاي ذي نفع
۳۰۳		رسانه هاي جمعي
۳۱۰		اينترنت
۳۱۳		دموکراسي و ارتباطات
۳۱۹		۸. سياست ها
۳۱۹		مسائل و راه حل هاي سياست عمومي
۳۲۱		انتخاب سازوکارهاي تصميم گيري اجتماعي
۳۲۳		دفاع از بازار
۳۲۵		مسائل تصميم گيري بازاری
۳۲۷		سازمان داوطلبانه
۳۳۱		سياستگذاري عقلاني: بوروکراسي
۳۳۴		مسائل مربوط به سياستگذاري «عقلاني»
۳۳۷		تصميم گيري فزاينده
۳۴۰		فرايند سياست
۳۴۲		اجرای سياست عمومي

۳۴۶	مدیریت سیاست عمومی محلی
۳۴۷	حکمرانی چندسطحی
۳۵۰	ارزیابی سیاست عمومی
۳۵۱	نظارت بر عملکرد در سیاست عمومی
۳۵۴	ارزیابی پیامدهای سیاست: توزیع ثروت و درآمد
۳۵۸	فرایند سیاستگذاری سیاسی
۳۵۹	بحران در سیاست دموکراتیک؟
۳۶۰	اتخاذ کنش سیاسی
۳۶۵	پیوست: منابع در باب علم سیاست
۳۷۷	کتابنامه
۳۹۳	نمایه

مقدمه

این کتاب برای چه کسانی و در چه موضوعی نوشته شده است؟ این کتاب به عنوان مدخلی مقدماتی بر علم سیاست قرن بیست و یکم تدوین شده است. ادعا نمی‌کنیم که می‌توانیم شکل سیاسی قرن جدید را با قطعیت پیش‌بینی کنیم. با این حال، از قبل روشن است که بسیاری از دورنماهای قدیمی رقابت ابر قدرت‌ها و جنگ طبقاتی و ایدئولوژیکی مسلط بر دوره جنگ سرد به سردی گراییده است. مسائلی از قبیل بوم‌شناسی، تکنولوژی جدید، اسلام، تروریسم، فمینیسم و نقش آنچه در گذشته تحت عنوان جهان سوم از آن یاد می‌شد (در این کتاب از آن تحت عنوان «جنوب» یاد می‌کنیم) احتمالاً به بحث‌های اصلی تبدیل می‌شوند. مدخلی بر سیاست که رویکردی محدود و تنگ‌نظرانه از منظر کشوری واحد اختیار کند، دیگر در دوره وابستگی متقابل فزاینده بین‌المللی بخردانه به نظر نمی‌آید.

خوانندگانی که منظور نظر ما هستند خوانندگانی بدون شناختی نظام‌مند، یا بدون نگرش‌هایی متصلب به سیاستند. هدف این کتاب این است که هم این خوانندگان را قادر سازد که آرای سیاسیشان را شکل بدهند و هم آن‌ها را قادر

سازد فهم و شناخت بیش‌تری در باره رشته دانشگاهی سیاست (یا آن‌طور که در ایالات متحده به طور باشکوهی «علم سیاست»^۱ خوانده می‌شود) پیدا کنند. خصوصاً دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی، چه کسانی که در مدرسه سیاست خوانده‌اند و چه کسانی که نخوانده‌اند، این کتاب را منبعی مفید در باره دوره‌های درسی دانشگاه یافته‌اند. این کتاب برای دانشجویان کارشناسی نیز که تازه دوره‌های علم سیاست را شروع می‌کنند مفید است. این کتاب همچنین پایه‌ای برای دوره‌های فرعی کوتاه در رشته سیاست در دوره کارشناسی، تحصیلات تکمیلی و فوق برنامه شکل داده است. با این حال، امیدواریم که خوانندگان هوشمند و بی‌تعصب مسن‌تر و جوان‌تر نیز از این رویکرد بهره بسیاری ببرند. و ایرادی هم نمی‌بینیم که سیاستمداری شاغل نیز که گذرش به این کتاب افتاده است از آن بهره ببرد!

نظر ما این نیست که رویکرد «علمی اجتماعی»^۲ مستلزم فرض نگرشی بی‌تعلق نسبت به سیاست روز است. اما در پی این نبوده‌ایم که برنامه سیاسی کوتاه‌مدتی را عرضه کنیم. رویکرد ما در این جا جستجوی اصولی بلندمدت است که راهنمای کنش‌های سیاسی باشد. «سیاست»^۳ را به معنای فعالیت ضروری بشر در زمینه تصمیم‌گیری در بارهگونگی با هم زیستن در اجتماعات در نظر گرفته‌ایم. این فعالیت را در بافت جغرافیایی بلندمدت و گسترده‌ای قرار داده‌ایم. مرتب به اروپا به طور کلی و ایالات متحده و همچنین بریتانیای کبیر اشاره کرده‌ایم. تمرکز ما بر کشورهای نسبتاً پرمردم صنعتی «غرب» است، ولی از سایر کشورهای جهان نیز غافل نیستیم. برای پرداختن به این برنامه کار جاه طلبانه به طور گسترده از کار دانشگاهیان بسیاری الهام گرفته‌ایم، که ایده‌هایشان را قبلاً (اغلب به شکلی تقلیدی) از سیاستمداران وام گرفته‌اند.

در کتاب حاضر که تدوین شده تا به خوانندگان کمک کند آراشان را در باره سیاست شکل دهند، هیچ کوششی برای پنهان داشتن دیدگاه لیبرال نویسندگان صورت نگرفته. این مسئله به طور اجتناب‌ناپذیری در مواردی از قبیل انتخاب موضوعات مباحث نمود پیدا کرده است. ولی امید است که بیان منصفانه‌ای از سایر دیدگاه‌های اصلی به دست بدهیم و سرمنزلی را نشان دهیم که خواننده بتواند اشکال قابل دستیابی دورنماهای دیگر را بیابد.

ساختار کتاب

کتاب با بحثی در باره سرشت سیاست و تنوع رویکردهای دانشگاهی در مورد فهم آن آغاز می‌شود. فصل دوم بافت‌های متنوعی را نشان می‌دهد که فعالیت سیاسی در آن‌ها رخ می‌دهد. سپس در فصول سوم و چهارم ایده‌های رقیب در باره اهداف فعالیت سیاسی بررسی می‌شود.

چهار فصل پایانی کتاب، به طور مفصل به این مطلب می‌پردازد که تصمیمات سیاسی از چه نوع هستند و چگونه اتخاذ می‌شوند. فصل پنجم به این بحث می‌پردازد که چه نوع تصمیماتی اتخاذ می‌شوند، و چگونه نظام‌های سیاسی دستخوش تغییر می‌شوند. فصل ششم دولت‌های گوناگون را بررسی می‌کند. فصل هفتم بر این مسئله تمرکز می‌کند که چگونه دموکراسی‌های مدرن تصمیم‌گیری می‌کنند. نهایتاً، به طور مشخص‌تر با نظر به عرصه‌های خاص سیاستگذاری عمومی، محدودیت‌های فرایندهای سیاستگذاری عمومی و نقش افراد در سیاست در فصل هشتم مورد بحث قرار می‌گیرد.

این کتاب مانند روش بسیاری از دوره‌های سیاست به حوزه‌های زیرشاخه‌ای و فرعی تقسیم نشده است. ولی، در این چارچوب، فصل اول

و ارزشیابی بسیاری از مفاهیم سیاسی بنیادی به عنوان بخشی از برهانی مورد حمایت، امید داریم که رویکردی انتقادی و فردی را تشویق کنیم که بسیار بارزتر از رویکرد «واقعی»^۱تر در اتاق امتحان و در عالم عمل هر دو است.

پسوست آخر کتاب در مورد «منابعی در باب علم سیاست» از این جهت که مواد دیگری را نیز از کتابخانه دانشگاهی یا عمومی از جمله منابع اطلاعات جدیدتر الکترونیکی مورد استفاده قرار می دهد مفید خواهد بود. تجربیات سال های طولانی در زمینه تدریس در این سطح نشان داده که اکثر دانشجویان عمدتاً منابع کتابخانه ای را که در دسترس است دست کم می گیرند.

منابع بر مبنای نظام هاروارد سازماندهی شده است، لذا تاریخی که در داخل پراتز پس از نام نویسنده آمده مدخل کاملی در بخش منابع در پایان کتاب را به دست می دهد. این تاریخ ها معمولاً همان ویراستی را نشان می دهند که نویسنده برای منابع استفاده کرده ولی آخرین ویراست برای مطالعه بیش تر توصیه می شود. خوانندگانی که با نظام هاروارد تازه آشنا شده اند باید توجه داشته باشند که تاریخ چاپ ضرورتاً به معنای تاریخ نگارش، به ویژه در مورد آثار قدیمی تر و ترجمه شده نیست. علاوه بر منابعی که در آخر هر فصل آمده، منابعی برای مطالعه بیش تر به دست داده شده است. هر جفت تاریخ های داخل قلاب پس از نام شخص، تاریخ تولد و مرگ وی را نشان می دهد - این قاعده تقریباً در مورد شخصیت های قدیمی است.

یک ویژگی کتاب که خواننده خصوصاً آن را مفید خواهد یافت، تعریف مفاهیم کلیدی در داخل کادرها در خلال متن و نمایه آن ها بر اساس حرف اول در پایان کتاب است. دانشجویان سریعاً پی خواهند برد که اقدام به هر کاری

بدون تعریف مفاهیم آن حوزه کاری مورد استقبال واقع نخواهد شد، و برعکس، چنین تعاریفی عمدتاً به تحلیل و انتقال روشن مطالب یاری می‌رسانند.

www.ketab.ir